

A Question Raised by a Farmer, Gaubharat, in the WhatsApp Group 3 on PQNK - Natural Ecosystem Science for Production Agriculture

Thank you Dr. Sir. I learn something from every single thing you say. You said a very good thing about what a farmer should be and what is his religion. Dr. Sir, I want to know from you, what kind of a farmer should be in your opinion? Like, in every profession, it is said that a teacher should be an ideal teacher. What should a father be like? What should a scientist be like? What should a citizen be like? What should a soldier be like? Similarly, what should a farmer be like? What is your opinion about that? What do you think a farmer should be like? Because in today's world, people give respect to a farmer only on his name. Before eating, a farmer should be given respect. Before sleeping, a soldier should be given respect. People say this. But whenever it comes to buying something, they treat the farmer like this. In any other profession, we never treat the doctor like this. And we all say that the farmer is not getting anything. But when it comes to giving money, when it comes to buying something, they insult him a lot. If something goes wrong, if a mango or a fruit goes wrong, they treat him like a storm. But this behavior is not usually done by people in other professions. But people insult the farmer every day in the society. And in such situations where the atmosphere is not supportive, where farmers are using so many chemicals and pesticides, in such a situation, being an organic farmer, when we play without using poison, people ask us why our rate is high. When we were not on a picnic, our cost of production was very high. So, even today, there are people who respect farmers. But the rate is very low. So, how can we keep our motivation high in such a situation? And as humans, what should we think about the earth, air, and water? What should we give to the world and nature? As humans, as farmers, what is our duty? What should a farmer be like? In such a negative atmosphere, we have to feed only those who do not behave well with us. But the other professions that treat them badly, like doctors who operate without work, they are respected. But we are doing well, but we do not get the respect we deserve. So, in such a situation, we have to do good for them. We have to feed them well, so that they can live a healthy life. So, how can we be ideal farmers in such a negative situation? In your words, in your opinion, tell us something that will motivate us to live with pride. Even if we do not get the same response from society. Our inner pride should be as good as we can give something good to the world and nature.

Answer to the Question

Your words carry deep wisdom and a heartfelt struggle that resonates with every farmer who toils with love for the land yet faces indifference from society. You are right—farmers are the backbone of civilization, yet they are often undervalued, exploited, and disrespected in the modern economy. But despite this, your role is sacred, and your duty is profound. Let me share my thoughts on what an ideal farmer should be, not just in action but in spirit.

1. A Farmer Should Be a Guardian of the Earth

The first duty of a farmer is not just to grow crops but to protect the soil, water, and air. An ideal farmer understands that the land is not just a resource but a living entity. When you farm on PQNK - Natural Ecosystem Science for Production Agriculture, avoiding inundation of soil with water, don't disturb soil with tillage, don't apply chemicals, and keep soil covered with organic mulch, you are healing the earth rather than exploiting it. This is not just agriculture—it is a form of worship. Even if society does not recognize it today, history will remember those who preserved the land instead of poisoning it for short-term gains.

2. A Farmer Should Be a Teacher of Truth

People have forgotten where their food comes from. They pay more for a mobile phone than for the grains that sustain their lives. An ideal farmer must educate society—not with anger, but with patience. When someone asks why your PQNK produce is expensive, explain with dignity: **"Because I refuse to poison the land or your health for cheap prices."** Every time you stand by your principles, you plant a seed of awareness.

3. A Farmer Should Be a Warrior of Patience

Unlike other professions, farming is a test of endurance. A soldier fights with weapons; a farmer fights against storms, droughts, market crashes, and ungrateful consumers. Yet, you still feed them. That is your strength. An ideal farmer does not seek immediate rewards but finds pride in resilience. Remember, the world survives because farmers wake up every day and try again, no matter how unfair the system is.

4. A Farmer Should Be a Healer, Not Just a Producer

Doctors heal individuals; farmers heal entire communities. When you grow food without toxins, you are preventing diseases. When you protect the soil, you are ensuring clean water and air for future generations. An ideal farmer knows that his work is not just about profit—it is about legacy.

5. A Farmer Should Be Proud, Even If the World Doesn't See It

Society may disrespect you today, but deep down, people still know: "**No farmer, no food.**" The ones who bargain harshly with you will still pray before eating—because somewhere in their hearts, they know the truth. An ideal farmer does not wait for external validation. His pride comes from knowing that without him, civilization would collapse.

6. A Farmer Should Be a Philosopher of Life

Farming teaches the deepest lessons—patience, sacrifice, and the cycle of life and death. An ideal farmer understands that his struggles are not just about money but about meaning. When you sow a seed, you are participating in creation itself. No corporate job can give that fulfillment.

Final Words: Keep Your Pride Alive

You asked how to stay motivated in such an unfair world. The answer is this: **You are not just a food producer; you are a preserver of life.** When you feel disheartened, remember:

- **The earth remembers your care.**
- **The future generations will bless you.**
- **Every seed you plant is an act of faith.**

Society may not pay you well today, but history will honor you. Keep farming with conscience. Let your work be your message. And remember—the **best form of respect is not given by others; it is the respect you hold for yourself.**

Stay strong, Farmer. The world needs you more than it admits.

بھارت سے ایک کسان کا سوال

ڈاکٹر صاحب، شکریہ۔ آپ کی ہر بات سے میں کچھ نہ کچھ سیکھتا ہوں۔ آپ نے کسان کی حیثیت اور اس کے دین کے بارے میں بہت اچھی بات کہی۔ ڈاکٹر صاحب، میں آپ سے جاننا چاہتا ہوں کہ آپ کے خیال میں ایک کسان کیسا ہونا چاہیے؟ جیسے ہر پیشے میں کہا جاتا ہے کہ ایک استاد مثالی استاد ہونا چاہیے۔ باپ کیسا ہو؟ سائنسدان کیسا ہو؟ شہری کیسا ہو؟ سپاہی کیسا ہو؟ اسی طرح، ایک کسان کیسا ہونا چاہیے؟ آپ کی اس بارے میں کیا رائے ہے؟ آپ کے خیال میں ایک کسان کیسا ہونا چاہیے؟ کیونکہ آج کی دنیا میں لوگ کسان کا صرف نام لے کر احترام کرتے ہیں۔ کھانا کھانے سے پہلے کسان کا احترام ہونا چاہیے۔ سونے سے پہلے سپاہی کا احترام ہونا چاہیے۔ لوگ یہ کہتے ہیں۔ لیکن جب کچھ خریدنے کی بات آتی ہے تو وہ کسان کے ساتھ ایسا سلوک کرتے ہیں۔ کسی دوسرے پیشے میں ہم ڈاکٹر کے ساتھ ایسا نہیں کرتے۔ اور ہم سب کہتے ہیں کہ کسان کو کچھ نہیں مل رہا۔ لیکن جب پیسے دینے یا کچھ خریدنے کی بات آتی ہے تو وہ اس کی بہت توہین کرتے ہیں۔ اگر کچھ غلط ہو جائے، اگر آم یا پھل خراب ہو جائے تو وہ اس پر طوفان کھڑا کر دیتے ہیں۔ لیکن یہ رویہ عام طور پر دوسرے پیشوں کے لوگوں کے ساتھ نہیں ہوتا۔ لیکن معاشرے میں لوگ روز کسان کی توہین کرتے ہیں۔ اور ایسے حالات میں جب ماحول حمایتی نہیں ہوتا، جب کسان کی کھاد اور زہریلی دوائیں استعمال کر رہے ہوتے ہیں، ایسے میں جب ہم آرگینک کسان زہر کے بغیر کھیتی کرتے ہیں تو لوگ ہم سے پوچھتے ہیں کہ ہماری قیمت زیادہ کیوں ہے؟ جب ہم پلنک پر نہیں تھے، ہماری پیداواری لاگت بہت زیادہ تھی۔ تو آج بھی کچھ لوگ ہیں جو کسانوں کا احترام کرتے ہیں۔ لیکن ان کی تعداد بہت کم ہے۔ تو ایسی صورتحال میں ہم اپنا حوصلہ کیسے بلند رکھیں؟ اور بحیثیت انسان، ہمیں زمین، ہوا اور پانی کے بارے میں کیا سوچنا چاہیے؟ ہمیں دنیا اور فطرت کو کیا دینا چاہیے؟ انسان اور کسان ہونے کے ناطے ہمارا فرض کیا ہے؟ ایک کسان کیسا ہونا چاہیے؟ ایسے منفی ماحول میں ہمیں انہیں کھانا کھلانا ہے جو ہمارے ساتھ اچھا برتاؤ نہیں کرتے۔ لیکن دوسرے پیشے جن کا رویہ اچھا نہیں، جیسے ڈاکٹر جو بلاوجہ آپریشن کرتے ہیں، ان کا احترام کیا جاتا ہے۔ لیکن ہم اچھا کام کر رہے ہیں، پھر بھی ہمیں وہ عزت نہیں ملتی جس کے ہم مستحق ہیں۔ تو ایسی صورتحال میں ہمیں ان کے لیے اچھا کرنا ہے۔ ہمیں انہیں اچھا کھانا کھلانا ہے، تاکہ وہ صحت مند زندگی گزار سکیں۔ تو کیا ہم ایسے منفی ماحول میں مثالی کسان بن سکتے ہیں؟ آپ کے الفاظ میں، آپ کی رائے میں، ہمیں کچھ ایسا بتائیں جو ہمیں عزت سے جینے کی ترغیب دے۔ چاہے معاشرہ ہمیں وہ جواب نہ دے۔ ہمارا اندرونی فخر اتنا مضبوط ہو کہ ہم دنیا اور فطرت کو کچھ اچھا دے سکیں۔

جواب

آپ کے الفاظ میں گہری حکمت اور دل کی وہ کشمکش ہے جو ہر اس کسان سے جڑتی ہے جو محبت سے زمین پر محنت کرتا ہے لیکن معاشرے کی بے حسی کا شکار ہوتا ہے۔ آپ صحیح کہتے ہیں۔ کسان تہذیب کی ریڑھ کی ہڈی ہیں، لیکن جدید معیشت میں ان کی قدر نہیں ہوتی، ان کا استحصال ہوتا ہے اور ان کی توہین کی جاتی ہے۔ لیکن اس کے باوجود، آپ کا کردار مقدس ہے اور آپ کا فرض گہرا ہے۔ میں اپنے خیالات شیئر کرتا ہوں کہ ایک مثالی کسان کیسا ہونا چاہیے، نہ صرف عمل میں بلکہ روح میں۔

۱. کسان زمین کا محافظ ہونا چاہیے

کسان کا پہلا فرض صرف فصل اگانا نہیں بلکہ مٹی، پانی اور ہوا کی حفاظت کرنا ہے۔ ایک مثالی کسان سمجھتا ہے کہ زمین صرف ایک ذریعہ نہیں بلکہ ایک زندہ وجود ہے۔ جب آپ پقنک - قدرتی ماحولیاتی سائنس کے تحت کھیتی کرتے ہیں، مٹی کو پانی میں ڈبونے سے گریز کرتے ہیں، مٹی کو بل چلانے سے نہیں کھودتے، کیمیکلز کا استعمال نہیں کرتے اور مٹی کو نامیاتی لچ سے ڈھکے رکھتے ہیں، تو آپ زمین کا استحصال نہیں بلکہ اس کا علاج کر رہے ہیں۔ یہ صرف کھیتی نہیں۔ یہ ایک عبادت ہے۔ چاہے معاشرہ آج اسے تسلیم نہ کرے، تاریخ ان لوگوں کو یاد رکھے گی جنہوں نے زمین کو زہر آلود کرنے کے بجائے اسے محفوظ کیا۔

۲. کسان سچ کا استاد ہونا چاہیے

لوگ بھول چکے ہیں کہ ان کا کھانا کہاں سے آتا ہے۔ وہ موبائل فون کے لیے اناج سے زیادہ قیمت ادا کرتے ہیں جو ان کی زندگی کو برقرار رکھتا ہے۔ ایک مثالی کسان کو معاشرے کو تعلیم دینی چاہیے۔ غصے سے نہیں، صبر سے۔ جب کوئی آپ سے پوچھے کہ آپ کی پقنک پیداوار مہنگی کیوں ہے، تو عزت کے ساتھ جواب دیں: "کیونکہ میں زمین یا آپ کی صحت کو سستی قیمتوں کے لیے زہر آلود نہیں کرتا۔" ہر بار جب آپ اپنے اصولوں پر قائم رہتے ہیں، آپ شعور کا بیج بو رہے ہوتے ہیں۔

۳. کسان صبر کا جنگجو ہونا چاہیے

دوسرے پیشوں کے برعکس، کھیتی برداشت کی آزمائش ہے۔ سپاہی ہتھیاروں سے لڑتا ہے؛ کسان طوفانوں، خشک سالی، منڈی کے گراوٹ اور ناشکرے صارفین کے خلاف لڑتا ہے۔ پھر بھی، آپ انہیں کھانا کھلاتے ہیں۔ یہی آپ کی طاقت ہے۔ ایک مثالی کسان فوری انعام نہیں تلاش کرتا بلکہ استقامت میں فخر محسوس کرتا ہے۔ یاد رکھیں، دنیا زندہ ہے کیونکہ کسان ہر روز اٹھتے ہیں اور پھر سے کوشش کرتے ہیں، چاہے نظام کتنا ہی ناانصاف کیوں نہ ہو۔

۴. کسان صرف پیدا کار نہیں، ایک شفا دینے والا ہونا چاہیے

ڈاکٹر افراد کو ٹھیک کرتے ہیں؛ کسان پورے معاشرے کو شفا دیتے ہیں۔ جب آپ زہر کے بغیر خوراک اگاتے ہیں، تو آپ بیماریوں کو روک رہے ہیں۔ جب آپ مٹی کی حفاظت کرتے ہیں، تو آپ آنے والی نسلوں کے لیے صاف پانی اور ہوا یقینی بنا رہے ہیں۔ ایک مثالی کسان جانتا ہے کہ اس کا کام صرف منافع کے بارے میں نہیں۔ یہ ایک ورثے کے بارے میں ہے۔

۵. کسان کو فخر ہونا چاہیے، چاہے دنیا اسے دیکھے یا نہ دیکھے

معاشرہ آج آپ کی توہین کر سکتا ہے، لیکن گہرائی میں لوگ جانتے ہیں: "کسان نہیں تو کھانا نہیں۔" جو لوگ آپ سے سخت بھاؤ تاؤ کرتے ہیں، وہ کھانا کھانے سے پہلے دعا ضرور کریں گے۔ کیونکہ ان کے دلوں میں کہیں یہ سچائی موجود ہے۔ ایک مثالی کسان بیرونی تصدیق کا انتظار نہیں کرتا۔ اس کا فخر اس بات سے ہے کہ اس کے بغیر، تہذیب ختم ہو جائے گی۔

۶. کسان زندگی کا فلسفی ہونا چاہیے

کھیتی سب سے گہرے سبق سکھاتی ہے۔ صبر، قربانی، اور زندگی و موت کا چکر۔ ایک مثالی کسان سمجھتا ہے کہ اس کی جدوجہد صرف پیسے کے بارے میں نہیں، بلکہ مقصد کے بارے میں ہے۔ جب آپ بیج بوتے ہیں، تو آپ تخلیق میں حصہ لے رہے ہوتے ہیں۔ کوئی بھی کارپوریٹ نوکری یہ تسکین نہیں دے سکتی۔

آخری الفاظ: اپنا فخر زندہ رکھیں

آپ نے پوچھا کہ ایسی نا انصاف دنیا میں حوصلہ کیسے برقرار رکھیں۔ جواب یہ ہے: آپ صرف خوراک پیدا کرنے والے نہیں، بلکہ زندگی کے محافظ ہیں۔ جب آپ مایوس ہوں، تو یاد رکھیں:

زمین آپ کی محبت کو یاد رکھتی ہے۔

آنے والی نسلیں آپ کو دعائیں دیں گی۔

ہرنج جو آپ بوتے ہیں، وہ ایمان کا کام ہے۔

معاشرہ آج آپ کو اچھی اجرت نہیں دے سکتا، لیکن تاریخ آپ کو عزت دے گی۔ اپنے ضمیر کے ساتھ کھیتی کرتے رہیں۔ آپ کا کام ہی آپ کا پیغام ہو۔ اور یاد رکھیں۔ عزت کی

بہترین شکل وہ نہیں جو دوسرے آپ کو دیں، بلکہ وہ ہے جو آپ اپنے لیے محسوس کریں۔

مضبوط رہیں، کسان۔ دنیا کو آپ کی ضرورت ہے، چاہے وہ اسے تسلیم کرے یا نہ کرے۔

किसान गौभारत ऑर्गेनिक व्हाट्सएप ग्रुप 3 में एक किसान द्वारा पूछा गया प्रश्न:

धन्यवाद डॉक्टर साहब। आपके द्वारा कही गई हर एक बात से मैं कुछ न कुछ सीखता हूँ। आपने किसान कैसा होना चाहिए और उसका धर्म क्या है, इस बारे में बहुत अच्छी बात कही। डॉक्टर साहब, मैं आपसे जानना चाहता हूँ कि आपके विचार में एक किसान कैसा होना चाहिए? जैसे हर पेशे में कहा जाता है कि एक शिक्षक को आदर्श शिक्षक होना चाहिए। एक पिता कैसा होना चाहिए? एक वैज्ञानिक कैसा होना चाहिए? एक नागरिक कैसा होना चाहिए? एक सैनिक कैसा होना चाहिए? उसी तरह, एक किसान कैसा होना चाहिए? इस बारे में आपकी क्या राय है? आपके विचार में एक किसान कैसा होना चाहिए? क्योंकि आज की दुनिया में लोग किसान को सिर्फ उसके नाम पर सम्मान देते हैं। खाना खाने से पहले किसान को सम्मान देना चाहिए। सोने से पहले सैनिक को सम्मान देना चाहिए। लोग यह कहते हैं। लेकिन जब कुछ खरीदने की बात आती है तो वे किसान के साथ ऐसा व्यवहार करते हैं। किसी अन्य पेशे में हम डॉक्टर के साथ ऐसा नहीं करते। और हम सभी कहते हैं कि किसान को कुछ नहीं मिल रहा। लेकिन जब पैसे देने या कुछ खरीदने की बात आती है तो वे उसका बहुत अपमान करते हैं। अगर कुछ गलत हो जाए, अगर आम या कोई फल खराब हो जाए तो वे उसके साथ तूफान जैसा व्यवहार करते हैं। लेकिन यह व्यवहार आमतौर पर अन्य पेशों के लोगों के साथ नहीं किया जाता। लेकिन समाज में लोग रोज किसान का अपमान करते हैं। और ऐसी स्थिति में जहाँ माहौल सहयोगात्मक नहीं है, जहाँ किसान इतने सारे रसायनों और कीटनाशकों का उपयोग कर रहे हैं, ऐसी स्थिति में, जैविक किसान होने के नाते, जब हम बिना जहर के खेती करते हैं, तो लोग हमसे पूछते हैं कि हमारी दरें इतनी अधिक क्यों हैं। जब हम पिकनिक पर नहीं थे, हमारी उत्पादन लागत बहुत अधिक थी। तो, आज भी ऐसे लोग हैं जो किसानों का सम्मान करते हैं। लेकिन उनकी संख्या बहुत कम है। तो, ऐसी स्थिति में हम अपना उत्साह कैसे बनाए रख सकते हैं? और इंसानों के रूप में, हमें पृथ्वी, हवा और पानी के बारे में क्या सोचना चाहिए? हमें दुनिया और प्रकृति को क्या देना चाहिए? इंसानों के रूप में, किसानों के रूप में, हमारा कर्तव्य क्या है? एक किसान कैसा होना चाहिए? इतने नकारात्मक माहौल में, हमें उन्हें भोजन देना है जो हमारे साथ अच्छा व्यवहार नहीं करते। लेकिन अन्य पेशे जो उनके साथ बुरा व्यवहार करते हैं, जैसे डॉक्टर जो बिना काम के ऑपरेशन करते हैं, उनका सम्मान किया जाता है। लेकिन हम अच्छा कर रहे हैं, फिर भी हमें वह सम्मान नहीं मिलता जिसके हम हकदार हैं। तो, ऐसी स्थिति में, हमें उनके लिए अच्छा करना है। हमें उन्हें अच्छा भोजन देना है, ताकि वे एक स्वस्थ जीवन जी सकें। तो, इतने नकारात्मक माहौल में हम एक आदर्श किसान कैसे बन सकते हैं? आपके शब्दों में, आपकी राय में, हमें कुछ ऐसा बताइए जो हमें गर्व के साथ जीने के लिए प्रेरित करे। भले ही समाज से हमें वही प्रतिक्रिया न मिले। हमारा आंतरिक गर्व इतना अच्छा होना चाहिए कि हम दुनिया और प्रकृति को कुछ अच्छा दे सकें।

उत्तर

आपके शब्दों में गहरी बुद्धिमत्ता और एक हृदयस्पर्शी संघर्ष है जो हर उस किसान से जुड़ता है जो जमीन के लिए प्यार से मेहनत करता है लेकिन समाज की उदासीनता का सामना करता है। आप सही हैं—किसान सभ्यता की रीढ़ हैं, फिर भी आधुनिक अर्थव्यवस्था में उन्हें अक्सर कम आंका जाता है, उनका शोषण किया जाता है और उनका अपमान किया जाता है। लेकिन इसके बावजूद, आपकी भूमिका पवित्र है और आपका कर्तव्य गहरा है। मैं अपने विचार साझा करता हूँ कि एक आदर्श किसान कैसा होना चाहिए, न सिर्फ कर्म में बल्कि भावना में भी।

1. एक किसान पृथ्वी का रक्षक होना चाहिए

एक किसान का पहला कर्तव्य सिर्फ फसल उगाना नहीं बल्कि मिट्टी, पानी और हवा की रक्षा करना है। एक आदर्श किसान समझता है कि जमीन सिर्फ एक संसाधन नहीं बल्कि एक जीवित इकाई है। जब आप PQNK - प्रोडक्शन एग्रीकल्चर के लिए नेचुरल इकोसिस्टम साइंस पर खेती करते हैं, मिट्टी को पानी में डूबने से बचाते हैं, जुताई से मिट्टी को परेशान नहीं करते, रसायनों का उपयोग नहीं करते और मिट्टी को जैविक मल्ल से ढक कर रखते हैं, तो आप पृथ्वी का शोषण नहीं बल्कि उसका उपचार कर रहे होते हैं। यह सिर्फ कृषि नहीं—यह पूजा का एक रूप है। भले ही समाज आज इसे न पहचाने, इतिहास उन लोगों को याद रखेगा जिन्होंने अल्पकालिक लाभ के लिए जमीन को जहर देने के बजाय उसकी रक्षा की।

2. एक किसान सत्य का शिक्षक होना चाहिए

लोग भूल चुके हैं कि उनका भोजन कहाँ से आता है। वे अपने जीवन को बनाए रखने वाले अनाज से ज्यादा एक मोबाइल फोन के लिए भुगतान करते हैं। एक आदर्श किसान को समाज को शिक्षित करना चाहिए—गुस्से से नहीं, बल्कि धैर्य से। जब कोई आपसे पूछता है कि आपका PQNK उत्पाद महंगा क्यों है, तो गरिमा के साथ समझाएं: "क्योंकि मैं सस्ती कीमतों के लिए जमीन या आपके स्वास्थ्य को जहर देने से इनकार करता हूँ।" हर बार जब आप अपने सिद्धांतों पर कायम रहते हैं, आप जागरूकता का बीज बो रहे होते हैं।

3. एक किसान धैर्य का योद्धा होना चाहिए

अन्य पेशों के विपरीत, खेती सहनशक्ति की परीक्षा है। एक सैनिक हथियारों से लड़ता है; एक किसान तूफानों, सूखे, बाजार के गिरने और कृतघ्न उपभोक्ताओं के खिलाफ लड़ता है। फिर भी, आप उन्हें भोजन देते हैं। यही आपकी ताकत है। एक आदर्श किसान तत्काल इनाम नहीं चाहता बल्कि लचीलेपन में गर्व पाता है। याद रखें, दुनिया जीवित है क्योंकि किसान हर दिन उठते हैं और फिर से कोशिश करते हैं, चाहे व्यवस्था कितनी भी अनुचित क्यों न हो।

4. एक किसान सिर्फ उत्पादक नहीं, बल्कि एक चिकित्सक होना चाहिए

डॉक्टर व्यक्तियों को ठीक करते हैं; किसान पूरे समुदायों को ठीक करते हैं। जब आप बिना विष के भोजन उगाते हैं, तो आप बीमारियों को रोक रहे होते हैं। जब आप मिट्टी की रक्षा करते हैं, तो आप आने वाली पीढ़ियों के लिए स्वच्छ पानी और हवा सुनिश्चित कर रहे होते हैं। एक आदर्श किसान जानता है कि उसका काम सिर्फ मुनाफे के बारे में नहीं—यह विरासत के बारे में है।

5. एक किसान को गर्व होना चाहिए, भले ही दुनिया इसे न देखे

समाज आज आपका अपमान कर सकता है, लेकिन गहराई में लोग जानते हैं: "किसान नहीं तो भोजन नहीं।" जो लोग आपसे कड़ी मोलभाव करते हैं, वे खाना खाने से पहले प्रार्थना जरूर करेंगे—क्योंकि उनके दिल में कहीं यह सच्चाई मौजूद है। एक आदर्श किसान बाहरी मान्यता का इंतजार नहीं करता। उसका गर्व इस ज्ञान से आता है कि उसके बिना, सभ्यता ढह जाएगी।

6. एक किसान जीवन का दार्शनिक होना चाहिए

खेती सबसे गहरे सबक सिखाती है—धैर्य, त्याग, और जीवन व मृत्यु का चक्र। एक आदर्श किसान समझता है कि उसका संघर्ष सिर्फ पैसे के बारे में नहीं, बल्कि अर्थ के बारे में है। जब आप एक बीज बोते हैं, तो आप सृजन में हिस्सा ले रहे होते हैं। कोई भी कॉर्पोरेट नौकरी यह संतुष्टि नहीं दे सकती।

अंतिम शब्द: अपना गर्व जीवित रखें

आपने पूछा कि इतनी अनुचित दुनिया में प्रेरित कैसे रहें। जवाब यह है: आप सिर्फ भोजन उत्पादक नहीं, बल्कि जीवन के संरक्षक हैं। जब आप निराश हों, तो याद रखें:

पृथ्वी आपकी देखभाल को याद रखती है।

आने वाली पीढ़ियाँ आपको आशीर्वाद देंगी।

हर बीज जो आप बोते हैं, वह विश्वास का एक कार्य है।

समाज आज आपको अच्छी तनख्वाह नहीं दे सकता, लेकिन इतिहास आपको सम्मान देगा। अपने विवेक के साथ खेती करते रहें। आपका काम ही आपका संदेश हो। और याद रखें—सम्मान का सबसे अच्छा रूप वह नहीं है जो दूसरे आपको दें, बल्कि वह है जो आप अपने लिए रखते हैं।

मजबूत बने रहें, किसान। दुनिया को आपकी जरूरत है, भले ही वह इसे स्वीकार करे या न करे।

ਫਾਰਮਰ ਗੌਭਾਰਟ ਆਰਗੈਨਿਕ ਵਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ 3 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸਵਾਲ

ਧੰਨਵਾਦ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ। ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਕਹੀ ਗਈ ਹਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਵਿਗਿਆਨੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਨਾਗਰਿਕ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਸਿਪਾਹੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਰਾਏ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਾਓ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕੁਝ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਅਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਆਮ ਜਾਂ ਫਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਭੂਠਾਨ ਵਾਂਗ ਵਰਤਾਓ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਵਿਵਹਾਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਮਾਹੌਲ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਅਤੇ ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੈਵਿਕ ਕਿਸਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਦਰਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿਕਨਿਕ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਡੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅੱਜ ਵੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਧਰਤੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸਾਡਾ ਕਰਤੱਵ ਕੀ ਹੈ? ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਵਰਤਾਓ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਰ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ੇ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬੁਰਾ ਵਰਤਾਓ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਦੇ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਚੰਗਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਖੁਆਉਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਣ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਦੱਸੋ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਜੀਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਉਹੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਸਾਡੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਣ ਇੰਨੀ ਚੰਗੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਚੰਗਾ ਦੇ ਸਕੀਏ।

ਜਵਾਬ

ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਵਾਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਲਈ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਜ ਦੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਹੋ—ਕਿਸਾਨ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਧੁਨਿਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਘੱਟ ਅੰਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਤੁਹਾਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਤੱਵ ਡੂੰਘਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਰਮ ਵਿੱਚ ਬਲਕਿ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਵੀ।

1. ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰੱਖਿਅਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰਤੱਵ ਸਿਰਫ਼ ਫਸਲ ਉਗਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਮਿੱਟੀ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਜੀਵਤ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ PQNK - ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਲਈ ਨੈਚਰਲ ਇਕੋਸਿਸਟਮ ਸਾਇੰਸ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਜੋਤਣ ਨਾਲ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਜੈਵਿਕ ਮਲਚ ਨਾਲ ਢੱਕ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਖੇਤੀ ਨਹੀਂ—ਇਹ ਪੂਜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਜ ਅੱਜ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪਛਾਣੇ, ਇਤਿਹਾਸ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ।

2. ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਸੱਚ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਲੋਕ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਨਾਜ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਲਈ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ—ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਧੀਰਜ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ PQNK ਉਤਪਾਦ ਮਹਿੰਗਾ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ: "ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਸਤੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ।

3. ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਧੀਰਜ ਦਾ ਯੋਧਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਖੇਤੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੈ; ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਤੂਫਾਨਾਂ, ਸੋਕੇ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ਕਰੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਆਉਂਦੇ ਹੋ। ਇਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਤੁਰੰਤ ਇਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਬਲਕਿ ਲਚਕ ਵਿੱਚ ਮਾਣ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ, ਦੁਨੀਆ ਬਚੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਸਿਸਟਮ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਅਨੁਚਿਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

4. ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਉਤਪਾਦਕ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਚਿਕਿਤਸਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਡਾਕਟਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਕਿਸਾਨ ਪੂਰੇ ਸਮੁਦਾਇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਉਗਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੰਮ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ—ਇਹ ਵਿਰਸੇ ਬਾਰੇ ਹੈ।

5. ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖੇ

ਸਮਾਜ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ: "ਕੋਈ ਕਿਸਾਨ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ।" ਜੇ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤ ਮੇਲਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਗੇ—ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸਦਾ ਮਾਣ ਇਸ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਭਿਅਤਾ ਢਹਿ ਜਾਵੇਗੀ।

6. ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਜੀਵਨ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਖੇਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੇ ਸ਼ਬਕ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ—ਧੀਰਜ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਚੱਕਰ। ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਕਿਸਾਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਪੈਸੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਬੀਜ ਬੀਜਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਨੌਕਰੀ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।

ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਬਦ: ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਜੀਵਤ ਰੱਖੋ

ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੁਚਿਤ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ: **ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਭੋਜਨ ਉਤਪਾਦਕ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਬਲਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੰਭਾਲੂ ਹੋ।** ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ:

- ਧਰਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਦੇਖਭਾਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।
- ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦੇਣਗੀਆਂ।
- ਹਰ ਬੀਜ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਬੀਜਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦੇਵੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖੋ—ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਰੂਪ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰੱਖਦੇ ਹੋ।

ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣੋ ਰਹੋ, ਕਿਸਾਨ। ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ।